

**Ioannis De Lvgo Hispalensis, Societatis Iesv, S. R. E. Tit.
S. Balbinæ Presbyteri Cardinalis, Disputationes
Scholasticæ, Et Morales De Virtute Fidei Divinæ**

Lugo, Juan de

Lugduni, 1656

V. De aliis quorum fides, vel notitia explicita fidelibus necessaria est.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81031](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81031)

obligatio peculiaris sciendi efficaciam baptismi, & sacramenti Pœnitentiæ, atque adeo quod in Ecclesia sit potestas remittendi peccata, per hæc Sacramenta.

114
An fides explicita de resurrectione carnis sit necessaria.
Articulus vndecimus continet *carnis resurrectionem*: quem articulum nescio, quæ de causa omiserit P. Suarez dicta sect. 4. numer. 6. in fine, enumeratis aliis necessariis credendis: in eius enim necessitate conueniunt Doctores, Bañes ubi supra §. Iam verò, Turrianus dicto dub. 1. col. vlt. Castro Palao ubi supra num. 5. Sanchez dicto. cap. 3. num. 7. Granado ubi supra num. 8. Hurtado dicta disp. 44. §. 10. & eiusmodi necessitas non parum exaggeratur in Catechismo Pij V. c. 12. §. 1. ubi §. 2. notatur, ideo potius dictum esse, *carnis*, quam *mortuorum resurrectionem*, ut obiter indicaretur animæ immortalitas, quæ non resurgit, sed sola caro, quæ dissoluta fuerat; idque factum etiam esse ob errorem Hymenæi, & Phileti, qui ut colligitur ex Paulo 2. ad Timoth. 2. resurrectionem intelligebant non corpoream, sed spirituales à morte peccati ad vitam innocentem. Necesse ergo est credere veram resurrectionem omnium mortuorum, & per consequens cum eisdem corporibus, quæ in hac vita habuerunt: neque enim dicitur resurgere, nisi illud idem surgat, quod ceciderat; & perierat; & hoc spectat etiam ad completam glorificationem, quam credimus, & speramus; non tamen credimus solam resurrectionem gloriosam iustorum, sed etiam iniquorum, qui iuxta Christi verba resurgent in resurrectionem iudicii.

115
Fides explicita vitæ æternæ omnino necessaria.
Denique sequitur duodecimus, & vltimus symboli articulus illis verbis *vitam æternam*: quibus verbis confitemur gloriam, & beatitudinem æternam à nobis & iustis omnibus possidendam; quam fidem explicitam necessariam omnino esse, constat à fortiori ex dictis disp. præced. ubi vidimus, fidem Dei remuneratoris esse necessariam necessitate medij. Addunt autem aliqui, necessariò etiam esse credendam pœnā æternam iniquorum ita Bañes d. §. iam verò, Hurtado ubi supra §. 13. & vtrumque proponit Card. Bellarm. in suo Catechismo in expositione verborum huius articuli, & meritò, cum vtrumque necessarium sit, timor pœnæ, & præmij spes, ad coercendos impios, & excitandos pios ad studium, & prosecutionem veræ virtutis: & ideo vtraque fortasse fors æterna verbis illis continetur, ut significauit Bellarminus, & indicari videtur in Catechismo Pij V. cap. 13. num. 2. his verbis: *Admonendi igitur sunt fideles, his vocibus, vitam æternam, non magis perpetuitatem vitæ, cui etiam demones, sceleratique homines addicti sunt, quam in perpetuitate beatitudinem, qua beatorum desiderium expleat significari.* Nam licet nomine *vitæ æternæ* aliquando sola celestis gloria significetur; nomen tamen ipsum generale est ad vtramque vitam, beatam, & infelicem; cum vtrique victuri sint in æternum: & in eo sensu connectitur optimè cū articulo præcedenti, quo resurrectio creditur futura, non beatorum solum, sed damnatorum etiam, & vniuersalis: quia verò non sufficiebat resurgere, nisi resurrectionis effectus futurus esset perpetuus; meritò subiungitur, *vitam æternam*; ut sciamus, resurrecturos vtriusque non ad tempus finitum, prout in hac vita geniti fuerunt, & aliqui etiam in hoc mundo resuscitati sunt, ut iterum morerentur, sed ad vitam immortalem, & æternam, & nunquam amplius morituros; qui

etiam videtur sensus verborum, quibus hic etiam articulus in Symbolo Nicæno proponitur, dum dicitur; & *vitam venturi sæculi*: nam venturum sæculum vtrumque statum comprehendit, & beatorum, & damnatorum, prout nomen illud *sæculi venturi* vsurpatur, etiam Marc. 10. vers. 30. & Luc. 18. vers. 30. in quibus locis relinquentibus sua propter Christum promittitur vita æterna in sæculo venturo, seu futuro, ubi sæculum venturum condistinguitur à beatitudine æterna, quæ in ipso promittitur; non enim promittitur beatitudo æterna in beatitudine æterna, sed in sæculo venturo, hoc est in duratione æterna; quæ victuri sunt homines omnes post vniuersalem resurrectionem. Et hæc dicta sunt de iis, quæ in symbolo Apostolorum credenda singulis proponuntur: nunc dicamus de aliis, quorum fides ex aliis capitibus necessaria est.

SECTIO V.

De aliis, quorum fides, vel notitia explicita fidelibus necessaria est.

Sunt alia, quæ credenda sunt, non solum, ut sciantur, sed propter operationem, quia sunt obiecta operabilia. Et primò loco in hoc ordine occurrunt sacramenta, ex quibus non est controuersia quoad aliqua: nam baptismum sicut omnes recipere debent, ita credere tenentur eius efficaciam, & necessitatem, ut illum debito modo petant, & recipiant, in quo omnes doctores conueniunt: nec obstat, quod is, qui in infantia baptisatus est iam, non habet obligationem baptismi recipiendi: id enim per accidens est, & ut notauit Suarez in præfati dict. disp. 1. sect. 2. n. 1. is etiam, quando est adultus, debet scire, se tum præcepto satisfecisse, quo per se loquendo obligatur, & ideo debet habere notitiam baptismi suscepti, & eius effectum, & quam professionem, & obligationem ex eo contraxerit, & quomodo ratione illius est membrum Ecclesiæ, & capax recipiendi cætera sacramenta, & sub obedientia Pontificis Romani.

Similiter consentiunt omnes, quod sit necessaria fides, & notitia sacramenti Pœnitentiæ, cum sit etiam præceptum Christi vniuersale recurrenti ad hoc sacramentum omnibus, qui post baptismum habent conscientiam, vel dubium de peccato mortali commisso. Hæc autem notitia habenda est ab omnibus, etiam antequam peccatum mortale post baptismum committant: cum quia regulariter loquendo, omnes necessitatem habent recurrendi ad hoc sacramentum, saltem propter dubium peccati commissi, nec possent committere suæ obligationi satisfacere, si antecederet notitiā huius sacramenti non habentem. Sicut nõ seruaretur cõmuniter lex de manifestandis ecclesiæ hæreticis, si subditi notitiam huius legis non haberent, antequam hæreticos aliquos inuenirentur etiam quia, cum Christus Vicarios suos sacerdotes constituerit, ut quoties obligatio esset recurrendi ad Deum pro venia peccati commissi, obligatio eadem esset recurrendi ad tribunal sacerdotis, oportuit, hanc obligationem notam esse omnibus fidelibus; alioquin frustra hæc iudicialis potestas sacerdotibus tributa fuisset, cum ipsi non possint iudicium hoc ex se in ciperet, nisi penitent

pœnitens, ut accusator ad illos recurrat. Debit ergo subditis manifestari hæc potestas, & obligatio ad eiusmodi indices recurrendi, ut ipsi possent potestatem acceptam exercere.

118

De nouitate
necesse est
ut formam
Eucharistiae

Dices, hinc sequi, quod teneantur etiam omnes scire formam baptismi, ut si infans, vel aliquis alius sit in extrema necessitate, possint eis necessarium baptismi remedium adhibere quod facere non possent, si ante illum necessitatis articulum formam baptismi ignorarent. Respondeo, expedire certe, ut quantum fieri posset, omnes scirent necessarium ritum baptismi, cum omnes pro eo articulo ministri idonei sint, ut monuit etiam Catechismus Pij V. part. 2. c. 2. de sacramento baptismi §. 1. 2. non tamen esse æqualem obligationem, quia necessitas æqualis non est, sed rarissime contingens, & baptismi præceptum immediate fertur ad ipsos baptizandos, vel etiam ad eorum parentes, vel qui ipsorum curam habent, ut offerant eos ecclesiae ministris ut baptizentur: ad reliquos autem mediatè, & per accedens ex obligatione subueniendi indigenti in casu necessitatis ex debito charitatis. At verò necessitas pœnitentiae communis est, & frequens, regulariter loquendo, unde pessimè audit, qui sine confessione vult decedere, & eius præceptum immediate fertur ad ipsos pœnitentes, vel peccatores, ut veniam sui peccati omnino procurent apud Deum, & apud Iudices, quos in eo foro Deus sibi vicarios necessarios designauit.

119

Necessaria est
fides explicita
Sacramenti
Eucharistiae.

De sacramento etiam Eucharistiae omnes faciunt necessariam esse fidem explicitam, cum præceptum sit vniuersale omnibus fidelibus impositum eam sumendi, ad quod necesse est scire, quid in eo sacramento contineatur. Circa quod dubitari in primis potest, an sufficiat credere explicitè, corpus Christi contineri sub speciebus panis, & eius sanguinem sub speciebus vini, non concipiendo explicitè, nec etiam negando contineri totum Christum sub singulis speciebus, an verò sit obligatio credendi explicitè, totum & integrum Christum contineri sub qualibet specie. Aliqui enim solum videntur exigere fidem Eucharistiae, ita Granado dicta disp. 3. sect. 2. §. 10. & Hurtado dicta disp. 44. §. 13. Fides autem Eucharistiae habetur, quando aliquis explicitè credit, quæ ex vi verborum sub singulis speciebus continentur. Vnde Card. Bellarmin. in dicto Catechismo doctrinæ Christianæ pro puerorum institutione edito solum explicat, illud non esse panem, sed verum Christi corpus, nec in calice esse vinum, sed verum sanguinem Christi. Alij tamen communiter docent, necessariam esse fidem explicitam de toto Christo sub singulis speciebus contento. Ita Bañes quest. 2. dict. art. 8. §. de Eucharistia: ubi postquam dixit, requiri fidem expressam Eucharistiae, quia nemo potest distinguere cibum illum ab aliis, nisi expressè cognoscat dignitatem illius sacramenti: addit, Est ergo substantia huius sacramenti credere, quod ibi Christus absconditus est, & non ibi panis. Suarez item dicta sect. 4. num. 12. dicit, teneri fideles omnes ad cognoscendum, & credendum Christum Dominum verè & realiter esse presentem, quia cum sacramentum illud adorent, necesse est ut intelligant quid adorent. Debent ergo credere, ibi esse etiam animam, sine qua non est verè Christus praesens. Eodem modo loquitur Sanchez dicto cap. 3. his verbis: Insuper mysterium Eucharistiae tenentur omnes explicitè credere, & scire credendo

120

Card. de Lugo de virtute Fidei diuinæ.

esse sub specie panis & vini, verum & integrum Christum, verum Dei Filium, & verum hominem. Item Coninch dicta disp. 14. dub. 10. num. 19. ubi dicit teneri omnes explicitè scire, Sub Eucharistia Christum Deum & hominem, verè ac integrè contineri, & in eo adorandum esse, ac à communicantibus verè sumi, omnesque fideles ad hoc obligari id suo tempore suscipere, ut cibum animæ spiritualem. Addit Valentia in præsentī disput. 1. quæ 2. punct. 5. col. 2. omnes fideles teneri explicitè credere, seu cognoscere, quod in Eucharistia contineatur verè & substantialiter Christus Dominus, nec sit iam in illis speciebus panis, sed Christus, qui proinde sit ibi adorandus. Caltrus Palao dicto puncto 10. num. 7. dicit, omnes teneri scire Eucharistiam, ut scias sub illo sacramento Christum contineri, & adorari, & à fidelibus sumi, & ad illius susceptionem suo tempore obligari. Turrianus in præsentī dicta disp. 28. dub. 1. §. ad articulum institutionis, probat hanc obligationem, quia nemo potest disponi ad tale cibum sumendum, nisi agnoscat dignitatem eius sacramenti, & credat, Christum esse verè sub speciebus panis & vini. Ex quibus constat, hunc esse communem sensum circa hanc obligationem, cum nemo eam expressè neger, & omnes ferè eam expressè fateantur. Ratio autem esse potest, quia cum certum sit esse obligationem sciendi, quid contineatur sub Eucharistia, non potest ignorari contentum quoad substantiam: multum autem variatur substantia contenti ex eo, quod contineatur solus sanguis Christi, v. g. in aliquo loco, aut quod contineatur totus Christus integer, & viuus, quem præsentem venerari, & alloqui possumus: oportet ergo scire, ibi contineri totum Christum, sicut est in cælo, alioquin ignoramus contentum in eo sacramento quoad substantiam contenti.

121

Facilius fortè posset excusari, qui solum sciret, ibi esse Christum verum Deum, & hominem, & nesciret quid contineretur ex vi verborum, & quid per concomitantiam. Præsertim, cum aliqui dicant quod non pertineat ad fidem in rigore loquendo, hæc distinctio continentiae ex vi verborum & per concomitantiam, prout tenent Suarez 3. tom. in 3. part. disp. 51. sect. 3. & Ioann. Præpositus in 3. part. quest. 76. art. 2. dub. 2. num. 9. Non ergo potuit esse præceptum vniuersale pro omnibus fidelibus credendi explicitè hanc continentiae diuersitatem. Vnde Auctores supra relati solum dicunt esse obligationem sciendi, & credendi, Christum totum in eo sacramento realiter & verè contineri. Addunt verò Bañes & Valentia in verbis supra adductis, esse etiam obligationem credendi, & sciendi, quod ibi nō sit panis. Quam obligationem alij non explicuerunt, nec apposuerunt: & quidem non facile suadebitur tanta obligatio pro rudi vulgo ei, qui videt, quod non solum hæretici, sed etiam ex Catholicis errauerint, putantes manere panis substantiam cum corpore Christi, quos refert Suar. dicto 3. tom. disp. 49. sect. 2. ubi alios grauissimos Doctores refert, qui docuerunt defensionem substantiae panis non colligi præcisè ex veritate verborum Christi, quæ potuerunt esse in rigore vera, licet panis substantia perseveraret cum corpore Christi, sed aliunde eandem veritatem, & dogma ab Ecclesia tradi.

122

Facilius credam id, quod addit idem Suarez in præsentī dict. disp. 15. sect. 4. num. 12. debere omnes fideles explicitè scire, quod hoc sacramen-

Eucharistiam
offerri in sa-
crificium in
missa fideles
omnes scire
debent.

Ff 3 rum

tum offeratur in sacrificium in Missa : & quidem de facto, posito præcepto ecclesiæ de audienda Missa, videtur consequenter obligari fideles ad sciendum, quid sit Missa. Nam obligare illos ad audiendam Missam, non est obligare ad actionem illam solum materiale, & externam, sed ad actionem sacram, & per consequens ad offerendum sacrificium cum sacerdote, & medio illo, ut per obligationem sacrificij Deum colant : ad quod videtur necesse aliquo modo scire, quod in Missa offerant sacrificium. Nam sicut fideles obligatos ad recipiendum aliquod Sacramentum, diximus consequenter obligari ad potitiam illius Sacramenti: sic obligati ad offerendum sacrificium consequenter debent notitiam aliquam habere illius sacrificij. Adde, probabile satis esse, Christum instituentem hoc sacrificium vnicum in ecclesia, & abrogantem cætera omnia, obligasse fideles omnes, ad colendum Deum aliquando per oblationem huius sacrificij eo modo, quo singuli illud offerre possunt; ut fatetur idem Suarez 3. tom. in 3. p. disp. 88. sect. 1. §. Hinc autem oritur & tom. 1. de religione tract. 2. lib. 2. de diebus festis c. 15. n. 2. ubi addit saltem esse de iure quasi naturali obligationem sacrificij. Et quidquid sit de hoc, negari non potest, quod ius ipsum naturæ inclinet homines omnes, ad hunc sacrificij cultum, unde ab aliquibus appellatur de iure gentiū, & omnes in vniuersum gentes ab initio mundi sacrificijs vltæ fuerunt ad colendum Deum verum, vel etiam falsos, & ideo notitia vnici sacrificij in lege Christiana instituti, & liciti videtur omnibus Christianis necessaria, ut sciant, quo ritu sacrificiū offerre possint, & debeant, quando iuxta naturæ inclinationem & vsum omnium nationū voluerint hoc cultus genere verū Deum colere.

123
An notitia
aliorum qua-
tur sacra-
mentorum sit
omnibus fi-
delibus ex
præcepto ne-
cessaria?

De aliis verò quatuor sacramentis, an eorum notitia sit etiam omnibus fidelibus ex præcepto necessaria, non est eadem Doctorum sententia. Aliqui eam obligationem in vniuersum affirmant. Ita Lorca in præsentia dicta disp. 23. memb. 1. num. 19. & Castro Palao. ubi supra n. 7. Idem ex parte tenet Coninch ubi supra n. 192. dicens, esse obligationem saltem sub veniali. Hurtado verò dicta disp. 44. sect. 2. §. 12. dicit esse obligationem, quoad sex sacramenta, non verò quoad sacramentum matrimonij, nisi pro iis, qui volunt illud contrahere, Confirmationis autem, & extremæ vñtionis, sacramenta omnibus sunt communia, & per illa remittuntur peccata, & perfeueratur in gratia. Et quamvis ordo inquit, non est omnibus communis quoad receptionem, est tamen communis omnibus quoad vsum passiuum: debent enim credere, peccata à sacerdotibus remitti, & non ab aliis, per sacramentum penitentia. Quæ certè ratio non probat intentum; possent enim fideles scire penes sacerdotes esse talem potestatem, licet nesciant per susceptionem sacerdotij conferri gratiam, quod tamen requiritur ad sacramenta nouæ legis, Sicut sciunt Vicarium Episcopi conferre sacerdotibus auctoritatem, & potestatem (nempe iurisdictionis) ad absoluendum validè à peccatis, quamvis Vicarius non sit sacramentum. Possunt ergo scire efficaciam sacramenti Penitentia, quantum illis sufficit, licet nesciant, an ea potestas data sit sacerdoti per aliud sacramentum, cum potuisset Christus eam potestatem ministris dare absque alio sacramento, sed solum per designationem extrinsecam.

124

Communis ergo aliorum sententia est, noti-

tiam aliorum quatuor Sacramentorum non esse obligationem necessariam singulis fidelibus, sed iis, qui ea suscipere volunt, quod à fortiori intelligi debet de iis etiam, qui ea administraturi sunt ita Banes & Valentia locis supra citatis, Sanchez d. num. 9. Suarez d. n. 12. Turrianus ubi supra §. Ad articulum, Granado ubi supra num. 10. & alij communiter. Supponunt enim non esse præceptum vniuersale suscipiendi Sacramenta confirmationis, & extremæ vñtionis: unde inferunt non esse obligationem notitiæ explicite comparandæ de his quatuor Sacramentis, cum notitia baptismi, eucharistia & penitentia requiratur ex obligatione propter eorum vsum, quare vbi non est obligatio circa vsum, cessat ratio obligationis circa notitiam. Illi autem, qui volunt aliquod ex iis Sacramentis suscipere, debent eorum notitiam comparare, ut sciant, quid suscipiant, & quomodo illud suscipere debeant.

Post notitiam Sacramentorum addi solet notitia decalogi, & eorum præceptorum, quæ ad omnes vniuersaliter spectant: in quocirca sententia Medina lib. 4. de rebus in Deum fide cap. 6. dicentis sufficere, si fideles sciant illa duo principia: quod tibi non vis alteri ne facias: & quæque vultis, ut faciant vobis homines, & vos facite illis; quia ex his duobus principiis facile potest quisque colligere, quid sibi in particulari bonum, vel malum sit in ordine ad operandum. Quam sententiam impugnat Suarez in præsentia dicta disp. 13. sect. 4. n. 11. & certè non potest habere locum, nisi ad summum in ordine ad præcepta secundæ tabulæ, quæ respiciunt proximum, in ordine ad quem duo illa principia deferuntur. Adit Suarez, nec in ordine ad præcepta secundæ tabulæ sufficere primò quia ibi etiam prohibetur fornicatio, & similia, ad quæ illa principia non deferuntur. Secundò, quia etiam in materia iustitiæ prohibentur desideria, quæ prohibentur in illis principiis non explicatur. Tertio denique, quia principia illa sunt nimis vniuersalia, & difficilis est eorum applicatio ad materias particulares, nisi notitia magis particularis habeatur.

Alij ergo communiter docent, notitiam decalogi esse necessariam singulis sub obligatione peccati. Ita Suarez ibi, Banes ubi supra §. sequitur præterea. Sanchez dicto c. 3. n. 10. & alij omnes superius adducti. Ratio autem desumpta potest ex iis, quæ diximus supra sect. 2. nempe quod Deus aliquid vniuersaliter præcipit, atque hoc præceptum proponit, & reuelat, ut subditis omnibus constet, ipsam virtutem fidei per se, & directè obligare subditos, non solum ad non dissentendum, sed etiam ad credendum positiuè præceptis, reuelatum, & ad attendendum, & audiendum illud; nam qui reuelat & loquitur ea intentione determinata, ut audiat, & fides ei adhibeatur, exigit ab iis, ad quos loquitur, non solum fidem, sed auditum, & attentionem, ut ibi diximus, neque hæc possunt ei sine irreuerentia negari. Cum ergo Deus de facto ad depellendas tenebras, & ignorantias, quas natura peccato corrupta humane menti paulatim induxerat, voluerit expresse, & distinctè naturæ legem explicare, suoque præcepto denuò confirmare, & nobis omnibus intimare, prout per Moysen Iudæis, & omnibus postea per Christum intimauit, fatendum erit, virtutē fidei obligare ad ea præcepta distinctè cognoscenda, & credenda, ea nimirum distinctione, & explicatione, quam Deus nobis intimare intendit. Cū hoc tamen

tamen stat, non exigi sub eadem obligatione graui memoriter, & eodem ordine scire hæc decalogi præcepta: sufficit ita scire, vt interrogatus sciat aliquis respondere, illud esse in decalogo prohibitum ita Sanchez cum aliis multis *dist. c. 3. n. 16.* & Suarez *dist. disp. 1. 3. sect. 5. n. 8.* & ad hunc sensum posset reduci Medina in contrarium citatus, vt solum neget obligationem sciendi præcepta decalogi memoriter, & habendi in promptu eius seriem, sed sufficiat ita in promptu habere eius substantiam, vt interrogatus de singulis præceptis possit respondere id esse vnū ex Dei præceptis.

117 *Et an præceptum Ecclesiæ*
Vltra decalogum addunt communiter prædicti doctores obligationē sciendi quinque præcepta Ecclesiæ, quæ in Catechismo Christianæ doctrinæ continentur, cum ad omnes fideles pertineat eorum observatio. Imo Card. Bellarminus in citato Catechismo enumerat sex Ecclesiæ præcepta, sextum enim est non celebrandi nuptias temporibus, ab Ecclesiâ prohibitis, nempe à prima dominica aduentus vsque ad epiphaniam, & à primo die quadragesimæ vsque ad octauam Paschæ. Hoc tamen ab aliis non apponitur: magis enim pertinet eius notitia ad Sacerdotes, ne benedicant iis temporibus nuptias, nec est vniuersale pro omnibus fidelibus, sed pro iis, qui contrahunt matrimonium: nec video, cur non esset magis enumerandum præceptum non celebrandi matrimonia sine præuis denuntiationibus cuius exequutio magis pertinet ad ipsos contrahentes, qui possunt aliquando, inuito Parocho, in eius præsentia matrimonium valide, & illicitè contrahere non præmissis denuntiationibus, accipere autem benedictiones nunquam possunt inuito sacerdote benedicente. Eiusmodi ergo præcepta, & eorum notitia ad eos solos pertinet, qui matrimonium volunt contrahere, vel ei debent assistere.

118 Corrigendus etiam videtur, vel cerè interpretandus modus loquendi aliorum, qui absolute dicunt, teneri omnes fideles ad credenda hæc quinque præcepta ecclesiæ, vt loquitur Hurtado *dist. disp. 4. 4. §. 13.* id tamen intelligi debet in latiori significatione, nam loquendo in rigore de actu credendi per fidem, non est talis obligatio, cum Deus non reuelauerit, hæc præcepta ab ecclesiâ imposita esse, sed potestatem ea imponendi: quod verò de facto imposita sint, non ex fide diuina, sed aliunde sufficienter nobis constat: quare melius alij loquuntur dicentes, esse obligationem hæc præcepta sciendi.

119 *An operum merita?*
Addunt alij, esse etiam omnibus obligationem sciendi opera misericordiæ, quæ in Catechismo doctrinæ Christianæ numerantur quatuordecim, septem corporalia, & septem spiritualia: quod à fortiori videtur supponere Lorca *ubi supra n. 19.* dum dicit, singulos obligari ad scienda etiam concilia Evangelica. Alij tamen dicunt, sufficere, si sciatur aliquis obligationem subueniendi in genere proximo necessitatem patienti. Videantur Sanchez *ubi supra n. 10.* & Palao *ubi supra n. 8.* qui alios referunt, cum quibus etiam Hurtado *ubi supra §. 13.* dicit sufficere scire legem misericordiæ de subueniendo egenti. Vnde nec videtur fundamentum habere obligatio illa sciendi concilia Evangelica, quam loca imponebat: præsertim cum hæc plurima sint, quibus Evangelia plena sunt, nec appareat maior obligatio de his, quam de aliis sciendis.

120 *An sit obligatio vniuersalis?*
Dubitatur de oratione Dominica, an sit obligatio vniuersalis, & grauis eam sciendi: quod li-

cet non pertineat ad præsens institutum de obligatione credendi, pertinet tamen ad obligationē sciendi, & discendi, quæ affinis est: in quo quamuis videatur esse diuersitas sententiarum inter doctores; re tamen ipsa parum differunt. Aliqui enim absolute dicunt, esse obligationem orationem dominicam sciendi, ita Nider, Palacios, & Paludanus apud Sanchez *d. c. 3. n. 19.* non autem explicant, an sit obligatio sub mortali: eodem modo loquitur Valentia in *præsent. disp. 1. q. 2. puncto 5. vers. Item*, qui tamen negat obligationem memoriter tenendi. Eandem sententiam proferitur Castro Palao *dist. tract. 4. disp. 1. puncto 10. n. 8.* Sed solum dicit, esse obligationem grauem illam sciendi quoad substantiam, nec explicat quando aliquis censendus sit illam orationem scire quoad substantiam. Coninch. *d. dub. 10. concl. 5.* dicit, esse obligationem illam sciendi quoad sensum, ita vt de singulis interrogatus scias respondere. Hurtado *ubi supra §. 13.* dicit, teneri singulos eam orationem scire, non tamen explicat gradum obligationis.

Alij videntur contrarium docere, sed tamen ferè, non dissentiant. Nam Sanchez *disto cap. 3. num. 19.* dicit esse obligationem memoriter eam orationem addiscendi, sed solum sub veniali, quo etiam modo loquuntur Nauarrus, Angelus Syluester, & Tabiena, quos ibi adducit, & idem docet Azor. *1. tom. lib. 8. cap. 7. quest. 4. & 5.* Suarez item in *præsent. dist. disp. 1. 3. sect. 4. num. 12.* dicit, probabile esse quod hæc sit obligatio sub veniali, negat tamen esse obligationem grauem, & latius *tom. 2. de religione lib. 3. de oratione cap. 6. num. 6.* & sequentibus nullam etiam sub veniali obligationem agnouisse videtur, sed tamen n. 8. fatetur, fideles moraliter loquendo, teneri aliquo modo illam orationem discere, saltem quantum necesse est ad conuenienter orandum, quamuis in rigore præcepti non teneantur verba, & seriem illius orationis memoria retinere. Granada autem *ubi supra num. 11.* negat absolute obligationem, & Bañes *ubi supra §. sequitur denique*, solum dixit, debere fideles scire Deum esse orandum, & denique Medina *tract. de orat. quest. 10.* omne præceptum etiam Ecclesiasticum, & sub veniali negat; quia satis est scire substantiam illius orationis, & quid à Deo petendum sit, quamuis nec ordo petitionum nec verba memoria teneantur.

Conueniunt itaque omnes, quod debeant fideles scire, Deum esse orandum, ab eoque petenda esse bona animæ, & corporis, atque adeo sciendam esse substantiam orationis dominicæ, hoc est, pro singulis bonis acquirendis in ea contentis, & pro singulis malis vitandis, quæ ibi etiā continentur, esse Deum orandum. Quam solam necessitatem, & obligationem asseruisse videtur Catechismus Pij V. *p. 4. c. 1. §. 2.* his verbis: *Primum igitur docendum est, quam sit oratio necessaria, cuius præceptum non solum consilij causa traditum est, sed etiam necessary iussu vim habet: quod à Christo Domino declaratum est his verbis: oportet semper orare. Hanc orandi necessitatem ipsa etiam illo dominice precatonis proœmio ostendit ecclesia: Præceptis salutaribus moniti, & diuina institutione formati, audemus dicere: itaque cum esset necessaria precatio Christianis hominibus, & illud à discipulis ipse rogatus esset, Domine docet nos orare, præscripsit eis orandi formulam Dei Filius, & spem attulit imperationis eorum, qua pos-*

lis & grauis
sciendi ora-
tionem Do-
minicam

131

132

Tenetur fide-
les scire Deū
orandum esse.

stularent &c. Vbi necessitas, & obligatio solum orandi statuitur, cui debito, ut melius, & securius discipuli satisfacerent, Christus ab eis rogatus formulam precatōis docuit: quare verba, *Præceptis salutaribus moniti, & diuina institutione formati*, ita videntur in Catechismo diuidi, ut præcepta sint orandi, institutio verò Christi sit de formula orationis, quæ non præcepta, sed tradita discipulis rogantibus fuit.

133 Certum etiam videtur potuisse ab Ecclesia præceptum tradi non solum recitandi hanc orationem, sed etiam eam addiscendi, & sciendi; nam quicquid sit, an Ecclesia possit præcipere actus merè internos, & licet scire orationem dominicam videatur esse actus internus; sed tamen eam discere, & notitiam eius comparare, sunt actus externi, & habentur per actiones sensibiles, ut in simili notauit Suarez in præf. diff. 1. 3. sect. 4. n. 14. Vnde extant multa decreta Conciliorum provincialium circa obligationem sciendi orationem dominicam, ut constat ex Conc. Tolet. 4. c. 9. vel 10. & Conc. Rhemen. c. 2. & ex cap. *Vos ante omnia*, de consecratione dist. 4. quod desumptum est ex Augustino, & ex Concilio Moguntino sub Carolo Magno capitulo 45. & ex Concil. Foroiulensi sub Carolo, & Pipino, ubi post recitatum fidei symbolum, idem dicitur: quæ tamen, quia Provincialia fuerunt, non potuerunt inducere præceptum vniuersale pro tota Ecclesia, & saltem obligationem hæc ab ipso vsu explicatam & intellectam non esse sub peccato graui, docent Auctores supra citati, imo aliqui ut vidimus, nec sub veniali eam admittunt. Alij tamen ferè eam sub veniali concedunt, & mihi etiam id placet, quia ipsamet consuetudo, & fidelium existimatio hanc obligationem inducere potuit, & in eiusmodi ignorantia turpitudinem aliquam omnes agnoscunt. Idem autem ferè dicendum videtur de salutatione Angelica, cuius sciendæ, aut recitandæ obligatio vniuersalis grauis non est, ut notat Suarez dicto, tem. 2. de religione cap. illo 6. num. 10. vix tamen potest à culpa aliqua leui excusari, qui cum commode, & facile possit, salutationem illam adeo fidelibus omnibus familiarem & vtilem scire negligere; sicut non posset à culpa excusari, qui patrociniū, & intercessionem Beatissimæ Virginis negligere, quod quidem, & ad quandam prodigalitatē spirituales pertineret, dum medium ad salutem vtilissimum, & facillimum à Deo nobis præparatum sine causa negligere, & simul in aliqualem irreuerentiam erga ipsam Dei genitricem redundaret: nam sicut ad religionem, & cultum Dei spectat obligatio Deum orandi, ut bonorum nostrorum auctorem, & largitorem, & ideo minus Deum coleret, quam debeat, qui Deum non oraret: ita cultus erga Dei matrem debitus exigit, ut eam aliquando oremus, quam Deus mediatricem vniuersalem apud filium constituit, & cuius intercessione media, nobis gratias, & bona omnia concedit, quare non potest sine irreuerentia aliqua omitti eius inuocatio. Sic ergo cum proportionē aliqua videtur non posse sine culpa aliqua negligi formula illa eam inuocandi, quam magna ex parte ex scripturæ verbis desumptam Ecclesia vniuersalis ab initio usurpauit, & fidelibus proposuit, eiusque vsus adeo commendauit, & quam ipsa B. Virgo gratissimam sibi esse significauit, sub eaque forma preces sibi oblatas libentissimè acceptas, esset enim singularitas

134 An fideles teneantur sub culpa, scire salutationem Angelicam?

vitiosa, & præsumptuosa formulam illam orandi omnino relinquere contra omnium fidelium vsus, & meritò ab omnibus reprehenderetur, quæ omnia ostendunt non esse negligentiam illam totius culpæ etiam venialis expertem. Facilius posset à culpa excusari ignorantia illius alterius orationis, quæ incipit *Salue Regina*, quæ est vna ex antiphonis, quibus Ecclesia vitæ & licet solemnior sit, & magis in vsu, non est tamen ita antiqua vel vniuersalis, & ideo in ipso officio Ecclesiastico media ferè anni parte omittitur, oppositis eius loco alijs pro temporum varietate diuersis.

De alijs verò, quæ inter rudimenta Christianæ doctrinæ pro pueris instituendis opponi solent, non inuenio fundamentum sufficiens ad obligandos fideles omnes, ut ea discere, & scire debeant. Eiusmodi sunt Octo Beatitudines doctorum, fructus Spiritus sancti, & septem eiusdem dona, tres animæ inimici, Animæ item potestates, & confessio generalis, cuius in Missa, & in officio diuino vsus est, & alia eiusmodi, quæ quidem vtiliter pueris addiscenda traduntur, non tamen ideo censenda sunt esse sub obligatione, ut discantur. Quod idem dicendum videtur de septem virtutibus, tribus Theologicis, & quatuor Cardinalibus; atque etiam de septem vitis capitalibus, quæ vulgo septem peccata mortalia dici consueuerunt; quæ licet in Catechismo etiam Cardinalis Bellarmini pueris tradi soleant, non probatur inde obligatio, cum tradantur ibidem etiam sex peccata contra Spiritum sanctum, & quatuor alia quæ exigunt vindictam à Deo, quorum aliqua certè non solum à rusticis, sed etiam à doctis ignoratur.

Circa hæc omnia, quæ ex præcepto singulis credenda vel scienda sunt, dubitari solet. Primum, an sit obligatio ea omnia memoriter tenere, & solum, orationem dominicam, præcepta decalogi, &c. Paludanus apud Suarez in præf. diff. 13. sect. 5. num. 8. affirmat simpliciter, & absolute. Alij tamen eam obligationem concedunt solum sub veniali, non sub mortali, si aliquis substantiam sciat ita, ut interrogatus possit respondere, ita Suarez ibi, Sanchez, dicto cap. 3. num. 16. & 19. Coninch. ubi supra num. 194. Castro Palao, ubi supra num. 9. Ganado dicta sect. 2. num. 9. qui solum concedit culpam venialem quando ob negligentiam in addiscendo non mandantur memoria. Ratio autem est, quia quod principaliter requiritur, est quod rei substantia intelligatur, & sciatur. Ordo autem verborum, & rerum solum exigitur secundarij, & ad melius conservandam vniuersitatem fidei, quam omnes eisdem verbis profitentur, & quæ sic melius rerum memoria conservatur, dum persueuerat etiam memoria verborum, quibus suo ordine res illæ significantur, & melius dispositus est homo ad fidem suam profitendam quando oportuerit.

Aduertunt autem meritò prædicti Auctores, nullo modo satisfieri huic obligationi, si aliquis symbolum, & alia similia lingua latina memoriter recitet, cuius linguae sensum, & significationem ipse non intelligat. Ita Sanchez, dicto num. 16. Suarez, sect. 4. num. 15. Coninch. & Palao, licet proxime citatis.

Hinc dubitari potest. Secundò, quæ & quanta diligentia adhibenda sit, ut possit quilibet intelligere, vel etiam memoriter addiscere supradicta, prædicta.

Constat autem ex dictis, maiorem diligentia adhibendam esse, ut sciatur, seu intelligatur substantia eorum, quæ scire, vel credere quis explicitè debet, quàm ut ea memoria retineantur, cum illa sit obligatio gravis, hæc levis. Vnde monet Suarez *dist. disp. 13, sect. 4, n. 15*, non sufficere semel & iterum audire, si nondum intelligitur, sed diligentius inquirendum, & attentius meditando, & considerandum ut aliquis conceptus explicitus formetur in quo non parum deficere possunt parentes, & Parochi, ad quos spectat filios, vel oues suas docere, & iuxta eorum caput hæc omnia eis proponere, donec ea addiscant. Addunt verò Valencia, Azor, & alij, quos refert Sanchez *dist. c. 3, n. 18*. Si aliquis ita hebeti, & rudigenio sit, ut nequeat articulos substantiam aperire excusari ratione impotentia. Quam sententiam sequitur etiam Castro Palao *dicto punct. 10, n. 10*. eam tamen minus fideliter retulit, dum mediocrem solum diligentiam videtur exigere; nam neque Sanchez id dicit, neque Azor *lib. 8, c. 6, g. 6*. sed uterque impotentiam percipiendi requirit. Addit tamen Azor ibi sufficere eo casu explicitè credere articulos alios clariore. v. g. mortis, & resurrectionis Christi, ei, qui Trinitatis articulum, & mysterium percipere non potest: quam doctrinam difficilem indicat Sanchez, quia fides explicita Trinitatis necessaria est necessitate medij, quare sine illa non potest obtineri salus, licet inculpabiliter ob incapacitatem deficiat: quod verissimum est, si fides illa explicita Trinitatis haberet omnimodam necessitatem medij, & saltem de fide explicita Dei remuneratoris, quæ necessaria est necessitate medij, est eadem difficultas; si enim aliquis ob tarditatem ingenij eum articulum non perciperet, non sufficeret fides explicita aliorum articulorum.

138

Ideo ipse Sanchez distinguit inter explicitè credere, & explicitè scire. Ad primū enim sufficit, quod quando articulus alicui a Confessario explicitè proponitur, ipse eum credat, & hoc est necessarium necessitate medij, in aliquibus articulis, & id sufficit, licet postea interrogatus nesciat rationem reddere, quod est explicitè scire, & quod est necessarium necessitate præcepti: à qua obligatione poterunt aliqui ob tarditatem, & impotentiam excusari. Hæc tamen distinctio non videtur posse ad mentem Azorij applicari: nam quando proponit, & explicat Confessarius mysterium Trinitatis, per o, an rusticus concipiat rem sibi dictam, quantum satis est ad eam explicitè credendam, vel non? si dicas primum, iam non sumus in casu de impotente propter tarditatem ingenij percipere explicitè mysterium Trinitatis v. g. & ideo credente illud implicitè in aliis articulis clarioribus, quos explicitè credit. & certe, qui semel explicitè percipit illud mysterium, poterit postea eiusdem recordari: quod si non recorderetur, non tam erit propter tarditatem in percipiendo, quàm propter defectum memoriæ. Si autem nec Confessario explicante percipit explicitè Trinitatem, ergo nec etiam tunc concepit fidem explicitam illius mysterij, sed solum implicitè credidit, quod proponebatur, quicquid id esset.

139

Melius itaque Suarez *dicta sect. 4, num. 15*, distinguit intelligentiam à memoria. Et quidem memoriam verborum, vel ordinis articulorum inter se, aut aliarum rerum quæ sciri debent, iam diximus supra non esse necessariam obligatione graui. Memoriam autem rerū ipsarum secundum

substantiam non minùs puto esse sub obligatione, quàm earum intelligentiam, quare non minor diligentia adhibenda erit ad hanc quàm ad illam. Nam qui semel intellexit, & explicitè credidit aliquos articulos, quorum postea non recordatur, petinde eos ignorat, ac si nunquam eos intellexisset, atque adeo non minùs ignorat suam fidem, quàm qui nunquam explicitè eos credidit: non ergo satisfacit obligationi sciendi potissima fidei christianæ capita. Quod verò attinet ad necessitatem medij, non est concedendū, quod sit aliquis adeo hebes, & rudis, qui cum sit capax peccandi mortaliter, non possit percipere explicitè articulum de vno Deo remuneratore, quæ fides explicita est medium simpliciter, & vniuersaliter omnibus adultis necessarium ad iustificationem, & salutem: quæ fides non sufficit semel habita, si postea abeat in obliuionem: nam ut vidimus *disp. precedenti*, sine hac fide actuali explicita nemo potest diu in gratia iustificationis perseverare. Fidem verò Trinitatis, & Incarnationis explicitam diximus ibidem, licet per se requiratur, posse per accidens aliquando deesse, nec ex eo defectu tunc impediri iustificationem, & salutem: quare non erit mirum si ratione hebetitudinis, & impotentia possit per accidens rusticus ille iustificari, & saluari sine memoria, aut fide explicita eorum mysteriorum, quæ tamen implicitè credit in aliis articulis clarioribus, quos explicitè credidit. Per se tamen non minus obligatur ad conseruandam memoriā, & notitiam habitualement eorum articulorum, quàm ad eorum intelligentiam comparandam.

Tertio ergo dubitatur, quid debeat confessarius facere cum penitente ignaro horum mysteriorum, vel rerum, quarum notitiam diximus esse omnibus necessariam. Aliquid in vniuersum dicunt, Confessarius debere interrogare penitentem de obseruatione huius præcepti, sicut de omnibus aliis, saltem quoties probabiliter iudicat, quod hæc ignoret, ita Bañes, Petrus de Ledesma, & Azor apud Sanchez *dist. c. 3, n. 21*. Addit autem Azor, non oportere de his interrogare nobiles personas, aut bene educatas, aut quæ studio litterarum vacāt, aut frequenter confitentur, quia præsumuntur hæc non ignorare. Addunt aliqui, non posse absolui penitentem, qui hæc ignorat, cum sit in statu peccati. Ita Medina, Emanuel, & Ludou. Lopez apud eundem Sanchez ibi. Alij dicunt, non esse dimittendum sine absolutione, sed instruendū a Confessario: quod si didicerit, absolueundum, sin minus, differendam absolutionem, donec didicerit. Ita Bañes & Ledesma proximè adducti. Azor verò dicit, non esse reiciendos, quia sæpe ignorantia illa fuit inculpabilis: quod si deprehendatur in aliquibus grauiter culpabilis, iudicandum erit de illis, sicut de aliis peccatoribus, & videndum, an propter frequentem reincidentiam præteritam neganda sit eis absolutio. Ipse denique Sanchez dicit in praxi nunquam, aut rarissimè propter ignorantiam doctrinæ Christianæ absolutionem esse denegandam: quia rustici non habent commodè magistrum, à quo hæc discant, & ipse confessarius potest eos instruere, & docere, quod in Deo sunt tres personæ Pater, Filius, & Spiritus Sanctus, qui non sunt tres dii, sed vnus Deus, & quod Filius factus est homo, & est Christus mortuus propter nostram salutem, & ipse est in Sacramento Eucharistiæ: reliqua enim, quæ in symbolo sunt, & præcepta

140

Confessarius
quid facere
debeat cum
penitente ignaro myste-
riorum quo-
rum notitia
est omnibus
necessaria.

præcepta decalogi, & Ecclesiæ, ac omnia alia communiter omnes sciunt, quantum satis est, imo in rigore, neque ad hanc instructionem teneri confessarium, sed satis esse, si proponat mysteria Trinitatis, & Incarnationis, vt circa ea penitens actum fidei explicitè eliciat, & excitet eum ad dolorem de negligentia, & culpa præterita, & ad propositum emendæ sicut de aliis peccatis, quo posito est capax absolutionis. Eodem modo sequitur Coninch, in *presenti disp. 14. dnb. 11. n. 231. & sequentibus.*

141

Hæc sunt, quæ à Doctoribus de hoc puncto traduntur: quibus ego addo, in primis iuxta probabilem sententiam, quæ docet, posse saltem per accidens aliquem iustificari, & saluari sine fide explicita Trinitatis, & Incarnationis, non esse ex hoc capite obligationem instruendi penitentes de fide horum mysteriorum, vt possint re ipsa iustificari, nisi ad summum in articulo mortis propter periculum, si contraria sententia esset re ipsa vera. Extra illum verò articulum cessat periculum, cum penitens admonetur de obligatione addiscendi postea illos articulos. Periculum verò frustrandi hoc sacramentum propter illum defectum non videtur obligare confessarium ad illud onus subeundum communiter loquendo. Primum, quia non est ita frequens illa ignorantia, sicut aliqui existimant, vt statim dicam. Secundò, quia illi, qui dicunt, illam fidem explicitam esse medium semper necessarium ad salutem, & iustificationem, consequenter dicunt, sine illa fide non elici actum contritionis, vel detestationis peccati, quæ disponat proximè ad iustificationem. Si ergo penitens afferat eiusmodi contritionem, vel detestationem peccati signum est, quod vel habuit fidem explicitam necessariam ad talem detestationem, vel quod fides explicita eorum mysteriorum non sit ita vniuersaliter necessaria, cum sine illa detur detestatio sufficiens peccati, quæ in Sacramento saltem disponit semper ad iustificationem. Tertio, denique quia defectus illi, qui tenent se ex parte penitentis, & non ex parte confessarii, licet sint opiniones diuersæ, an noceant, vel non noceant Sacramento, non tamè obligant Confessarium semper, vt de eo periculo admoneat penitentem, sed potest se conformare opinioni probabili dicenti, talem defectum non nocere, vt cum Vasquez, & alijs faretur Sanchez *lib. 1. in decalog. cap. 10. num. 34.* cum ergo defectus huius fidei explicitæ teneat se ex parte penitentis, & aliunde probabile sit, Sacramentum non fieri irritum, vel informe propter illum defectum, non est, cur, ex hoc capite, nempe propter necessitatem medijs teneatur Confessarius instruere semper eiusmodi penitentes.

142

Ad 2o, licet eiusmodi fides explicita sit in omnium sententia necessaria necessitate præcepti, & idè penitens, qui in ea materia peccasse præsumitur, vel timetur, interrogari debeat de huius præcepti obseruantia, sicut de alijs præceptis, in praxi tamen non ita frequenter contingere defectum grauem in hac materia, sicut aliqui existimant dicentes, passim rusticos, & plebeios hoc præceptum non obseruare: nam si à confessario interrogentur de his articulis, vel dicunt, se id nescire, vel respondent contra fidem quatuor esse personas Trinitatis, primam personam assumptisse carnem, & alia eiusmodi, ex quibus constat, non habere eos fidem explicitam, qualis ex præcepto saltem requiritur de his mysteriis. Ego ta-

men huic experientiæ non satis fidelius enim est credere explicitè hæc mysteria, quantum rusticis sufficit, & prout in symbolo continentur, aliud verò scire de eis reddere rationem, & argumenta solvere vel sub alijs terminis eadem explicare, ad quod illi quidem non tenentur: omnes ergo communiter credunt, & sciunt, esse vnum Deum, sic enim semper de vno Deo loquuntur, vnum Deum orant, per vnum iurant, &c. quando verò interrogantur de singulis personis, an sint Deus, & postea, an sint tres dii, intrincantur, & ob ignorantiam, & tarditatem suam fatentur esse tres Deos, cum tamen semper vnum, & non tres Deos crediderint. Similiter communiter credant in Patrem, Filium, & Spiritum Sanctum, & id in symbolo, quod fere omnes sciunt, profitentur, & dum signo Crucis se signant, inuocant omnes tres personas dicentes: *In nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti,* & singulas inuocant vt Deum, & agnoscunt inter illas distinctionem iis nominibus significatam: quando tamen interrogantur, quot sint persone in Trinitate, & deterentur nomine *personæ*, quod ipsi non intelligunt, & temere respondent esse quatuor, vel quinque, quod tamen ipsi nunquam crediderant, vel cogitauerant. Item sæpe audierant, & in symbolo professi fuerant, Iesum Christum esse Filium Dei vniuentum, & Filium B. Virginis, & Crucifixum, mortuum, &c. atque adeo credebant esse verum hominem, qui mori, & resurgere poterat, & esse Deum, cum passim B. Virginem vocent matrem Dei. Quando amen interrogantur, quæ persona diuinam carnem assumpserit, & dicunt primam personam assumpsisse, quod nunquam antea crediderant, si autem interrogarentur, an Christus sit filius Dei, facilius id proculdubio cõcessissent, quia id sæpe audierant, & professi fuerant. Quod minus mirum in rusticis agrestibus videri debet, cum viderim ego feminam de rebus spiritualibus, & ad perfectionem spectantibus subtilissimè disputantem, & quam non pauci, nec ignobiles tanquam magistram in eo genere venerabantur, à qua cum peterem; an Deus in Cruce pro nobis mortuus esset, idque affirmasset, rursus intuli, ergo Spiritus sanctus, qui Deus est, mortuus est in Cruce, vltro etiam concessit, neque ideo iudicauit, eam non habuisse antea fidem explicitam ex præcepto debitam quantum satis erat, sed argumento oppressam nescisse fidei suæ rationem reddere, eamque iuxta veritatem explicare. Denique fides, & communiter sciunt, Christum in Eucharistia contineri, & quando hostiam adorant, vel comitantur, putant, se Christum adorare, & comitari, & illum tanquam præsentem alloquuntur, & orant: quando tamen interrogantur, quid ibi contineatur, & an solum corpus, an etiam anima, timent, & sæpe aberrant. Quare non facile iudicandi sunt, eiusmodi homines non habere, nec habuisse vnquam fidem explicitam eorum rerum, quas credere debebant, quantum illis sufficiebat. Parochi tamen, & ij, quibus hoc incumbit curare debent, vt omnes instruantur, & sciant non solum necessaria, sed etiam alia, ad quem finem consultius editus fuit Catechismus ad Parochorum usum iussu Pij V. quo si fidelè vtantur, & populo explicent doctrinam

ibi contentam, non erit periculum, quod subditi in hac obligatione deficiant.

143 Aduertit autem Sanchez ubi supra num. 23. cum moribundis, vel etiam in firmis non ita agendum, ut tunc confessarius doceat eos hac omnia, quorum notitia explicita necessaria est ex precepto, sed solum mysterium Trinitatis, & Incarnationis pro eorum capto, quoad alia verò, faciant, quod doleant de negligentia præterita, si culpabilis fuit, & proponant emendationem, neque enim necesse est, ut statim tunc præceptum illud adimpleant, sed quando absque tanto incommodo poterunt. Cum iis verò adultis, & beneuolentibus qui baptismum petunt, aliter agendum est, ut notat idem auctor n. 24. cum Suario, Soto, & aliis, quos affert, iij enim, cum denuo religionem Christianam amplecti velint, instruendi sunt antea, & catechizandi, ut præcipua capita, & præcepta scient religionis, quam amplectuntur, sicut nouit, ante professionem probantur, & instruuntur circa regulam, & substantiam religionis, quam proficere volunt, ne postea difficultate cognita, quæ lacerat, deterreantur, & deficiant: quare fidei articulos, præcepta decalogi, orationem dominicam discere debent. Addo ego, proponendam eis esse indissolubilitatem matrimonij, & prohibitionem plurius vxorum explicitè, quia hæc solent eos à fide Christiana suscipienda, vel retinenda multum deterere, & si quæ alia similia sint.

144 Vltimo dubitari solet de iis, quæ explicitè credere, aut scire debent fideles alij doctores, Sacerdotes, Parochi, Episcopi, Magistri, & alij similes. Certum est, hanc obligationem non esse æqualem in omnibus fidelibus. Hoc est contra hæreticos recentiores, qui dicunt, singulos fideles etiam simplices, & laicos obligari ad legendam, & intelligendam scripturam sacram, ut inde cognoscere possint sibi explicitè credenda. Quem errorem confutat Valentia 3. tom. disp. 1. q. 2. puncto 3. & breuius Suarez in præsent. disp. 13. sect. 6. num. 2. & sequentibus, & affert illud Pauli ad Rom. 12. non omnia membra eundem actum habent: nam si totum corpus esset oculus, ubi esset auditus? aliqui ergo debent videre, aliquibus sufficit audire, & constat ex August. contra Epistolam fundamenti c. 4. Turbam, inquit, fidelium non intelligendi uarietas, sed credendi simplicitas iustissima facit: & in lib. de symbolo & fide cap. 1. dicit, in symbolo contineri, quæ satis sunt insipientibus, & rudibus, quod idem dixit Cyrillus Hierosolymit. Catechesi. 5. & Gregorius Magnus lib. 2. moral. cap. 25. super illa uerba Iob. c. 1. Bores arabant, & asina pascebantur: ubi per bores intelligit ministros ecclesiæ, & per asinas plebem, quæ ministrorum doctrina sine proprio studio pasci debet.

145 Addit autem idem Suarez num. 4. & 5. laicos omnes obligari solum ad credenda explicitè ea, quæ superius dicta sunt pro omnibus fidelibus, clericos verò omnes obligari ad magis explicitam cognitionem rerum fidei. Vtraque pars difficilis est: nam in primis quod attinet ad laicos, non potest etiam in illis negari inæqualitas aliqua obligationis: omnes enim ultra res communes debent scire, quæ ad singulorum statum pertinent. Vnde laici magistratus, & qui de contouersis etiam secularibus debent iudicare, debent scire ea omnia, quæ ad iustam, & rectam causarum decisionem spectant, quarum multa supponunt notitiam sacrorum Canonum, & Conciliorum, & po-

testatis, quam Pontifex habet ad præcipiendum, & decernendum, censurarum vim, & efficaciam, ecclesiæ immunitatem, & potestatem, & alia eiusmodi, quos etiam, & quales contractus ecclesiæ damnauerit, quid circa illorum valorem, & iustitiam definierit, quæ omnia à singulis fidelibus priuatis non ita distinctè & exactè scienda sunt: plus ergo ij laici, quàm plebs fidelium scire debet. Magistri etiam & doctores, qui certè aliquando laici esse possunt, qui saltem iuris canonici interpretes sunt, & eam disciplinam docent, debent procul dubio de rebus fidei plura scire, quàm rustici, & plebei homines, cum magna ex parte sacri Canones à fidei principiis pendeant. Datur ergo inter laicos ipsos inæqualitas quoad hanc obligationem, nec omnibus fides æquè implicita sufficere potest.

Secunda etiam pars difficilis est; neque ea regula, & obligatio ita vniuersalis pro omnibus clericis statuitur à S. Thoma; quem ibi Suarez affert, nam in præsent. qu. 2. art. 6. ad 1. loquitur de iis, qui alios debent instruere, quod quidem munus non pertinet ad omnes clericos, ut constat, imò ex iis uerbis S. Thomæ constat id, quod paulo ante diximus hanc obligationem extendi etiam ad laicos, qui alios debent instruere: nam S. Thomas non loquitur de solis clericis, sed de omnibus, ad quos pertinet alios instruere: deinde affertur idem S. Thom. in add. ad 3. part. quest. 36. art. 2. sed ibi solum dicit, singulos clericos satisfacere, si scient, quæ necessaria sunt ad exequendum officium suum: unde infer, lectorem non debere scire, vel intelligere sacram scripturam, quam legit vel cantat, sed satis esse, si sciat eam legere, & pronuntiare. Et quidem in Tridentino sess. 23. c. 4. de reform. Solum exigitur, quod accepturus primam tonsuram sciat legere, & scribere, & fidei rudimenta, & c. 1. ab iis, qui minores ordines accipiunt, solum exigitur, quod latinam linguam intelligant. Quamuis autem ij omnes capaces eo ipso sint iurisdictionis spiritualis, ratione cuius maiori tunc scientiæ, & fidei notitia indigebunt, interim tamen dum eam iurisdictionem non accipiunt, non apparet necessitas nisi rerum ad suum gradum pertinentium: sicut simplex sacerdos, licet capax sit iurisdictionis in foro Sacramentali, quamdiu tamen eam non accipit, non obligatur ad eam scientiam habendam, quæ in Parocho desideratur. Et quidem hæc obligatio sciendi, quæ ad singulorum gradus pertinent, non est propria solum clericorum, nec maior in iis omnibus, quàm si in aliquibus laicis, qui ratione sui muneris plura debent scire, quàm aliqui clerici, ut vidimus.

Addit S. Thomas in præsent. quest. 2. art. 5. in corpore, laicos simplices non debere credere explicitè omnia, & singula, quæ continentur in scriptura, sed solum implicitè, vel in preparatione animi, in quantum paratus est credere quicquid diuina scriptura continet: sed tunc solum tenetur huiusmodi explicitè credere, quando hoc ei constituerit in diuina scriptura contineri, quod difficile videtur: durum enim esset obligare singulos fideles etiam doctos ad eliciendum actum explicitum fidei circa singula quæ leguntur, aut inueniunt de nouo in scriptura, & quæ prius, explicitè non crediderant. Quare Valentia disp. puncto 3. conclus. vltima, & Sanchez disp. c. 3. n. 2. id explicant de obligatione quoad specificationem, non quoad exercitium, quatenus ea notitia habita tenemur credere

146

Quam ex-
plicitè crede-
re aut scire
tenentur
clerici.

147

credere determinatè ea obiecta, si actum circa ea in particulari velimus elicere.

148 Alij ergo hanc obligationem credendi plura explicitè, & hac obligationis inæqualitatem alijs verbis tradunt magis vniuersalibus, nec eam ad solos clericos videntur limitare. Dicunt enim omnes, quibus incumbit ex officio alios erudire, & confirmare, vt Pastores, & Doctores, non solos fidei articulos in symbolo propositos, sed alias etiam veritates, plures, vel pauciores, pro cuiuscunque officio, & gradu, debere explicitè credere, & illòmet articulos magis distinctè, & explicitè, quàm reliquos fideles, ita Sanchez *dist. num. 2. Coninch. dist. diffut. 14. num. 196. Castro Palao dist. puncto 10. num. 11. in fine, Granado in præsentis tract. 10. diff. 3. num. 13. Lorca dist. 23. membr. 1. num. 6. & 7.* & alij communiter, qui hanc maiorem obligationem deducunt ex debito docendi, & ideo non solos Pastores, & Prælatos, sed Doctores etiam, & magistratos nominant & includunt.

149 Difficultas esse potest in assignando singulis ex his gradu suæ obligationis: certum enim est, non eos omnes æqualiter teneri ad eundem gradum notitiæ explicitæ. Suarez *dicta sect. 6. num. 6. & 7.* dicit, Sacerdotes simplices, & alios clericos, qui curam animarum non habent, ultra ea, quæ laici etiam scire debent, non teneri ad fidem magis explicitam, quàm laicos, ex præptis his, quæ ad suum munus obeundum spectant, nimirum ad conficiendum sacramentum, & similia. Parochos verbò, quia debent confessiones audire, & pascere suam gregem, ad maiorem doctrinam, & cognitionem teneri. Denique Episcopos obligari adhuc ad maiorem cognitionem habendam rerum fidei, & morum, itaut per se possint & difficultates communes intelligere, & fidem defendere si opus sit, iuxta illud Pauli ad Tit. cap. 1. *Oportet Episcopum esse instructum, amplectentem eum, qui secundum doctrinam est, fidelem sermonem, ut possit exhortari, & eos qui contradicunt, arguere, de quo videri possunt decreta, quæ congeruntur in decreto Gratiani dist. 23. 36. 38. & septima Synodus sess. ult. cap. 2. & Concil. Tolet. 11. in principio. & Concil. Lateran. sub Alex. III. relatum in cap. Cum in cunctis, de electione, & Concil. Lateran. sub Leone X. sess. 9. & Tridentinum sess. 7. cap. 1. & sess. 22. cap. 2. de reformat. Et ratio est, tum quia Episcopi ex officio succedunt Apostolis, quibus dictum est, docere omnes gentes, & habent suffragium in Conciliis, & debent fidem explicare, & defendere: tum etiam quia ad aliquos debuit in Ecclesia spectare ex officio exacta cognitio rerum fidei, vt possit sine errore conseruari: non autem ad alios magis quàm ad Episcopos, qui licet aliquando possint ob causas occurrentes excusari ab illa perfectione doctrinæ, quæ per se loquendo necessaria est, non tamen ab illa cognitione, quæ sufficiens sit iuxta locorum, & temporum opportunitatem ad suum munus dignè implendum. Hæc Suarez.*

150 Consentit Coninch *vbi supra num. 196. & sequentibus*, qui *num. 201.* addit, non requiri, quod Episcopus possit ex tempore ad eiusmodi controuersias, præsertim difficiliiores respondere, sed sufficere, quod falsam doctrinam possit à vera dignoscere, & grauiores difficultates obortas, adhibito studio, aut etiam alijs consultis diiudicare & dissolvere: nam consilium prius aliorum adhi-

bitum non tollit, quod postea per se ipsum adiudicet, & luceat. Addit etiam, non esse damnandam promotionem semper alicuius, qui hunc doctrinæ gradum non habeat, quia cum in Episcopo alia etiam multa requirantur, vt prudentia, & dexteritas ad gubernandum, potentia, & vires ad resistendum, auctoritas apud subditos, & alia eiusmodi, quæ sæpe in viris eruditissimis desiderantur, considerandum est, quid omnibus pensatis, magis Ecclesiæ expediat, facilius enim aliquando suppletur doctrinæ defectus aliorum opera vtendo, quàm defectus prudentiæ ad gubernandum, quæ si desit maius est errandi periculum. Semper tamen promotus ad Episcopatum debet, quantum sine graui incommodo potest, curare, vt sufficientem doctrinam sibi acquirit. Hæc ille, cui in omnibus consentit Castro Palao dicto puncto 10. num. 11. & idem ferè dixerit Lorca dicto puncto 1. vbi num. 8. dicit, sufficere, si Episcopus aptus sit, oblati occasibus, munus suum præstare, ad quod satis est, si scia sciat, quæ communiter in executione sui muneris occurrunt, & reliqua studio, & aliorum ope, ac consilio assequi possit. Addit denique Granado, *dicta diff. 3. num. 13.* quibuldam videri Episcopis degentibus inter Catholicos, & quibus vix occurrat occasio docendi plebem, & defendendi fidem, exiguam notitiam sufficere, præsertim cum ad sint tot viri sapientes, quorum doctrina, & consilio possint alijs fructuare: ipse autem nihil de hoc puncto definit, sed remittit ad alium locum, ad quem hæc questio pertinet.

Quod attinet ad Episcopos, & Prælatos, negari non potest, cum obligatio illa relaxata sit in ordine ad exequendum munus Episcopi, & docendas, atque pascendas oues, mensurandum, & regulandam esse ex necessitate doctrinæ ad munus illud præstandum, quæ necessitas non est sæpe æqualis, nec etiam negari potest, quod aliqua doctrinæ defectus compensari possit alijs dotibus prudentiæ, auctoritatis, & sanctitatis necessariæ, quando omnibus pensatis Episcopus minus doctus iudicatur Ecclesiæ vtilior, quàm magis doctus, cum Ecclesiæ utilitas sit finis præcipuus, ad quem Episcopi dignitas mensuranda, & ordinanda est. Quod magis videtur locum habere, vbi grauiiores fidei controuersie ad inquires, & tribunal sancti officij pertinere solent, biq; de finiri. Et quidem inquires ipsi in multis locis non possunt per se ipsos solos res fidei ita exactè examinare. Sunt enim plerumque in Hispania, nō Theologi, sed iurisperiti, vtuntur tamen consilio doctorum Theologorum ad doctrinæ examen, & censuram, & tunc consentunt inquires ipsi idonei ad munus suum, quando & eligere sciunt optimos Theologos in consilium, & eorum censuras, & fundamenta ab ipsis allata benè intelligunt, & perpendere possunt, vt rursus eorum vim, de totius causæ meritis iuxta leges canonicas iudicium ferre possint. Cur ergo limitè Episcopus nō censetur idoneus ad grauiiores illas fidei controuersias diiudicandas, qui possit optimè præstare id totum, quod inquires ipsi ad id munus specialiter deputati dum præstant, suo muneri satisfecisse iudicantur. Nam si res attentè consideretur, Theologi ipsi ad censuram, & iudicium proferendum de aliqua propositione, vel controuersia circa fidem, magna ex parte consulunt doctorum libros, & eorum

fundamenta. Sic ergo Episcopus, si consuleretur, sciat viutorum doctorum sensum, & eorum fundamenta ponderare, poterit convenienter iudicium ferre: Quod autem in Conciliis Episcoporum suffragiis fidei controuersia definiantur, ratio iam contingit, cum non sit ita frequens Concilij Congregatio: quia tamen Episcopalis dignitas hoc ius secum affert, & quia docendi munus, & res fidei defendendi primario ad gradum Episcopalem spectat, oportet sane, ut si fieri possit, doctrina in iis reperitur maior: non ita tamen ut non possit hic defectus maioris doctrinae compensari aliis dotibus magis ad episcopale munus necessariis, habendo semper, ut dixi, prae oculis maius Ecclesiae bonum in ordine ad salutem spirituales animarum, ad quem potissimum finem omnibus praeficiuntur.

152

Quod verò spectat ad Parochos, & magistros, maior posset esse difficultas in hac doctrina circa res fidei determinanda: nam doctores citati eorundem fidei mysteriorum notitiam eis necessariam esse dicunt, quae omnibus explicare debent, solum ergo debent ex rebus fidei eas explicitè scire, quae omnibus explicitè etiam credenda sunt, cum eas solum omnes docere debeant. Ceterum ex eorundem Auctorum verbis colligi possunt differentiae peculiares inter obligationem Parochorum, & obligationem communem aliorum fidelium, & obligationem propriam Episcoporum. Prima differentia est, quoad intentionem, ut ita dicam, nam illos eosdem fidei articulos, quos alij fideles crasso modo credere debent, Parochus, & magister debet melius, & explicitius scire, ut possit eos aliis explicare, & quando in aliquo articulo, aut eius sensu errauerint, corrigere, ita Banes *dict. art. 8. conclusionem 3.* ante vltimum questum. Addit Coninch *n. 196.* debere Parochum hos articulos ita explicitè scire, ut difficultates, quae in iis communiter possunt hominibus plebeis occurrere, possit exponere: hoc enim videtur pertinere ad magistrum, & pastorem, qualis ipse est, saltem pro dubiis communibus: pro grauioribus autem potest ad Episcopum, qui est superior magister, recurrere, sicut & ipsi Episcopi pro grauiissimis ad summum Pontificem, qui est supremus in terra magister, & Pastor, recurrere solent; quare Lorca *loco citato* dixit, hanc obligationem in pastoribus esse maiorem quoad intentionem, quia debent ita eam doctrinam callere, ut possint eam rudibus explicare. Secunda differentia esse potest etiam quoad extensionem: plura enim debet Parochus credere explicitè, & scire, quam eius subditi: quia debet scire, & posse explicare, quando, & qua ratione Sacramenta percipienda sint, & quis fructus ex eorum perceptione accipiat. Item qua ratione sacrum, atque diuina officia decenter audienda sint, aliaque similia, quae ad christiani hominis officium spectant. Ita Coninch *loco citato*. Ex quibus tamen aliqua ab ipsis etiam subditis necessariò scienda sunt, ut supra vidimus, aliqua tamen non semper, v. g. Sacramenta Confirmationis, extremae Vnctionis, Ordinis, & Matrimonij non sunt scienda sub peccato graui ab iis, qui ea non suscipiunt: Parochus verò debet ea omnia scire, ut possit opportuno tempore subditos docere, inò, & antequam necessitas urgeat, debet ea populo diebus festis explicare iuxta Tridentinum *sess. 5. cap. 2. de reform.* & *sess. 24. c. 4. de reform.* debet etiam Parochus scire ea omnia.

Card. de Lugo de Virtute Fidei diuina.

nia, quae ad suum munus, & ad Sacramentorum administrationem, & alia similia spectant, quae notitia, ut constat subditis necessaria non est. Ab obligatione verò Episcoporum differt obligatio Parochi quoad intentionem quia parochus fidei articulos ita debet scire, ut possit eos populo explicare, & difficultates soluere, quae communiter plebeis occurrere possunt, ut dixit Coninch, cui addit Castro Palao supra citatus, ut possit aequalem rationem de iis reddere. Episcopus verò debet ita scire, ut possit etiam eorum fidem ab aduersariis oppugnantibus defendere, ut cum aliis dixerunt Banes & Coninch *locis citatis*, ad quod maior utique scientia exigitur, quam ad meram explicationem articuli. Quoad extensionem etiam differt, quia episcopus plura debet de mysteriis fidei, & de sacris Canonibus, & sanctionibus scire, quam Parochus, cum Episcopus sit magister, & Pastor superior, ad quem Pastores inferiores, tanquam ad communem magistrum in grauioribus dubiis debent recurrere, & qui errores parochorum debet corrigere, & eorum omnes, ac aliorum etiam fidelium spirituales causas definire, atque ideo magis vniuersalis, & extensa in eo proculdubio doctrina desideratur, quam in Parocho, cuius ex Officio Magister, & Pastor est.

SECTIO VI.

Utrum hac obligatio fidei explicita si de iure diuino, vel humano.

DE hoc agit breuiter Suarez in *praesenti dicta disp. 13. sect. 4. num. 13. & 14.* & concludit, praecceptum credendi ea, quorum fides explicita necessaria est necessitate medij, esse de iure diuino, v. g. credendi Deum esse, & esse remuneratorem, & mysterium Trinitatis, & Incarnationis: praecceptum verò credendi reliqua esse ecclesiasticum, & humanum. Prior pars constat facile, quia eo ipso, quod Deus constituat aliquod medium ut necessarium ad salutem, resultat, vel includitur obligatio medium illud adhibendi: ex eodem ergo iure diuino, quo fides illorum obiectorum constituta est à Deo, ut medium necessarium ad salutem oritur obligatio medium illud adhibendi. Posteriolem verò partem probat, quia non constat de aliquo immediato praeccepto diuino circa fidem explicitam aliorum obiectorum, & valde vltimum est, ut praeccepta diuina, quae generalius tradi solent, per Ecclesiam determinentur, vel quoad materiam, vel quoad tempus, vel quoad alias circumstantias, prout Apostoli videntur determinasse de facto hanc obligationem, quando symbolum composuerunt, & tradiderunt omnibus fidelibus: potuit tamen Ecclesia aliquid postea addere pro temporum varietate. Haec Suarez, in quibus supponere videtur, praecceptum latum fuisse à Christo de fide explicita non solum eorum obiectorum, quorum fides necessaria est necessitate medij, sed etiam aliorum indeterminatè, relicta ecclesiae potestate eiusmodi obiecta determinandi.

Haec doctrina difficilis est, quia ex ea sequi videtur, quod ecclesia potest auferre obligationem sciendi, aut credendi passionem, & resurrectionem Christi, & eius adyctum ad extremum iudicium:

G g quare

153
Sententia Patris Suarez.

Difficultas istius sententiae.